

STEFAN BIAŁOBOK

OCHRONA DRZEW *

Niewiele mamy chronionych drzew brzóz w naszym kraju, chociaż mają one największe wartości ozdobne spośród naszych rodzimych gatunków drzew. Mają one piękny i bardzo zróżnicowany pokrój drzewa i różnorodną morfologię korowiny. Nie sądzę żeby przyczyn małej liczby pomnikowych brzóz dopatrywać się w powszechności tych gatunków w naszym krajobrazie, gdyż chronimy znacznie więcej pomnikowych drzew sosny zwyczajnej, której udział w naszych lasach jest znacznie większy. Wydaje się, że mała trwałość drewna brzozowego jest przyczyną szybkiego zanikania wybranych osobników dla celów ochrony.

W zestawieniu niniejszym zamieszczam nadesłane informacje o chronionych egzemplarzach brzozy brodawkowatej i omszonej, a ponadto brzozy ojcowskiej i brzozy czarnej. Są one nieliczne, ale dokładniejsze materiały o ich występowaniu znajdą zainteresowani w „Atlasie rozmieszczenia drzew i krzewów w Polsce” wydanym przez Instytut Dendrologii PAN (tab. 1, 2 i 3).

Chronione drzewa brzóz rosną w rezerwatach, jak też w parkach. Objęto bowiem ochroną nie tylko ich charakterystyczne osobniki, ale również zespoły roślinne, w których występują. Otoczone

---

* Informacje o chronionych drzewach zabytkowych brzóz otrzymałem z Departamentu Ochrony Przyrody Ministerstwa Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego, Instytutu Badawczego Leśnictwa, jak też od wojewódzkich konserwatorów przyrody z Bielska Białej, Chełma, Konina, Krakowa, Nowego Sącza, Olsztyna, Ostrołęki, Piły, Siedlec i Warszawy. Za nadesłanie tych materiałów składam wyżej wymienionym instytucjom i osobom, które je reprezentowały najserdeczniejsze podziękowania.

Zestawienie stanowisk brzoź brodawkowatych objętych ochroną na terenie Polski

Lp.	Lokalizacja		Opis drzewa			Uwagi
	województwo, gmina, miejscowość	nadleśnictwo leśnictwo	obwód na wysokości 1,30 m w cm	wysokość drzewa w m	przybliżony wiek	
1	2	3	4	5	6	7
1	BIELSKIE Mucharz Jaszczurowa		—	—	—	1 drzewo w skupieniu 187 drzew innych gatunków
2	Osiek Osiek		—	—	—	kilka brzoź w parku
3	CHEŁMSKIE Sosnowica	Parczew	—	—	—	rezerwat torfowisko przy Je- ziorze Czarnym
4	Cyców	Chelm	—	—	—	skupienia brzoź przy jeziorze Świerszczów
5	Urszulin	Parczew	—	—	—	rezerwat Burne Bagno
6	Urszulin	Parczew	—	—	—	rezerwat Jezioro Moszne
7	Włodawa	Sobibór	—	—	—	rezerwat Brudzieniec
8	KONIŃSKIE Kościelec Bielce	Gaj Kościelec	200	—	200	drzewo złączone w szyi korze- niowej z dębem
9	Tuliszków		260	13	50	drzewo rosnące na sośnie zwy- czajnej, ul. Gromadzka

10	KRAKOWSKIE Mogilany Chorowice	252	24	—	park PGR Mogilany
11	LESZCZYŃSKIE Poniec Rokosowo	172	18	75	park PGR Rokosowo
12	Gostyń Kosowo	152	16	—	11 drzew w parku Zasadniczej Szkoły Rolniczej
13	NOWOSĄDECKIE Niedźwiedz Poręba Wielka	160	—	—	aleja brzoza o długości 300 m przy drodze Nowy Sącz - Gołębki
14	OLSZTYŃSKIE Pietrzwałd Smykówko	220	30	—	2 drzewa przy szosie Ostróda - Lubawa
15	Ostróda Durąg	310	33	—	
16	Ostróda Grabin	200	30	—	przy szosie Ostróda - Olsztyn
17	OPOLSKIE Otmuchów	30	20	60	aleja brzoza o długości 1350 m

1	2	3	4	5	6	7
18	OSTROŁĘCKIE Lelis Białobiel		226	28	120	przy szkole podstawowej
19	Lelis	Ostrołęka				
		Lelis	260	27	150	oddział 211 k
20	PILSKIE Rogoźno Nienawiszcz	Łopuchówko				
			—	—	120 - 140	rezerwat Buczyna
21	Chodzież Strzelce		—	—	40	rezerwat Wiktorowo
22	Ryczywół Chlebowo		—	4	—	rezerwat Bagno-Chlebowo
23	SIEDLECKIE Ceranów					
	Ceranów		225	22	150	park
24	Ceranów Ceranów		265	30	150	park
25	WARSZAWSKIE Kobyłka		215	21	60	ogród ul. Graniczna 20
26	Milanówek		215	25	90	ogród ul. Graniczna 7
27	Wiązowna Majdan-Olszyny		120 - 180	—	40 - 60	aleja brzoza 7 drzew
28	Babice Izabelin		110	10	40	obok szkoły podstawowej

Tabela 2

Zestawienie stanowisk brzoź omszonych objętych ochroną na terenie Polski

Lp.	Lokalizacja		Uwagi
	województwo gmina miejscowość	nadleśnictwo leśnictwo obwód	
1	CHEŁMSKIE Sosnowica	Parczew	rezerwat torfowisko przy Jeziorze Czarnym
2	Cyców	Chelm	rezerwat jezioro Świerszczów
3	Urszulin	Parczew	rezerwat Durne Bagno
4	Urszulin	Parczew	rezerwat Jezioro Moszne
5	Włodawa	Sobibór	rezerwat Brudzieniec
6	PILSKIE Lubasz	Potrzebowice	
	Hamrzysk		rezerwat Wilcze Błoto
7	Chodzież		
	Strzelce		rezerwat Wiktorowo
8	Ryczywół		
	Chlebowo		rezerwat Bagno-Chlebowo

ochroną są również aleje brzożowe, które najbardziej akcentują w krajobrazie estetyczne walory tych drzew. Są one niestety u nas bardzo rzadkie — zaledwie 5 alej brzożowych jest u nas objętych ochroną. Osobniki brzozy omszonej i zespoły roślinne, w których one występują znajdują się wyłącznie w rezerwach. Osobliwą brzożą w południowej części Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej jest odkryta przez Bessera w początkach XIX w. brzoza ojcowska, rosnąca w Hamerni w pobliżu ujścia Doliny Ojcowskiej. Znaleziona została również w dolinach w Karniowicach i w Bolechowicach oraz w okolicy Skawy, miejscowości na Pogórzu Karpackim (S z a f e r 1959).

Instytut Badawczy Leśnictwa zabezpieczył również 6 ha drzewostanów nasiennych, a mianowicie: dwuhektorową powierzchnię w dawnym Białostockim Okręgowym Zarządzie Lasów Państwowych oraz czterohektorową powierzchnię w dawnym Okręgowym Zarządzie Lasów Państwowych w Siedlcach. Są to drzewo-

Tabela 3

Zestawienie stanowisk brzozy czarnych i brzozy ojcowskiej objętych ochroną na terenie Polski

Lp.	Lokalizacja		Opis drzewa		Uwagi
	województwo gmina miejscowość	nadleśnictwo leśnictwo	obwód na wysokości 1,30 w cm	wysokość drzewa w m	
Stanowiska brzozy czarnej					
1	CZĘSTOCHOWSKIE Koszęcin		129 - 222	20	6 drzew
2	LUBELSKIE	Świdnik			
3	NOWOSĄDECKIE Waksmund	Zemborzyce	—	—	skupisko kilku drzew
4	PRZEMYSKIE Krzywca Reczpol	Krasiczyn Hołubla Korytniki	210 —	18 —	przy szosie Nowy Targ- Łopuszna rezerwat
Stanowiska brzozy ojcowskiej					
1	KRAKOWSKIE Prądnik Korzkiewski		14,7	7,5	Osiedle Hamernia parcela nr 8 stok dolinki Kwiet- niowe Doły

Ryc. 1. Stanowiska chronionych brzoź

stany nasienne charakteryzujące się wysokimi wartościami hodowlano-użytkowymi. Należy uważać też zabezpieczone drzewostany nasienne za dobrą formę przechowania zasobów genowych rodzimych populacji brzoź. W związku z rosnącym znaczeniem brzoź w gospodarce leśnej naszego kraju zajdzie potrzeba wyboru większej liczby drzewostanów brzoźowych dla zachowania najlepszych wartości produkcyjnych brzozy brodawkowatej i brzozy omszonej.

Instytut Dendrologii PAN
ul. Parkowa 5
63-120 Kórnik

LITERATURA

Szafer W. 1959. Szata roślinna Polski niżowej. Szata roślinna Polski. t. 2: 13 - 185. PWN Warszawa.

PROTECTION OF TREES

Summary

The author presents a list of protected trees and treated as monuments of nature and a map of their distribution. The monument trees grow primarily in various types of forest communities with Norway Spruce and Scots Pine and in parks. In the paper the value of forest reserves and seed stands is stressed for the conservation of gene pool within the natural populations of forest trees.

A-745/3